

Exam. Code: 1123

Sub. Code: 8344

2031

M. Ed.(General)-First Semester

Paper – IV (C04-HOE-I): History of Education – I

(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 70

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. **IX** (Unit-V) which is compulsory and selecting one question each from each Unit I - IV.

x-x-x

UNIT – I

- I. Explain salient features of education system prevalent in Buddhist period. (14)
 II. Describe the nature of education as viewed by Jainism. (14)

UNIT – II

- III. Elucidate the influence of Macaulay's Minutes of 1835 on Indian education system. (14)
 IV. Explain the contribution of Mahatma Gandhi in reforming Indian education. (14)

UNIT – III

- V. Critically analyse the recommendations of the University Education Commission (1948) on Indian higher education. (14)
 VI. Explain major recommendations of National Policy on Education- 1992. (14)

UNIT – IV

- VII. Discuss the impact of privatization on Indian education on issues of access and equity. (14)
 VIII. Delineate your vision of education in India of twenty first century. (14)

UNIT – V

- IX. Write short notes on the following:-
 a) Education in Islamist tradition.
 b) Major contribution of Raja Ram Mohan Roy in the field of education.
 c) Common School System recommended by Kothari Commission.
 d) Place of education in Millennium Development Goals (4x3½)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

P.T.O.

(2)

ਨੋਟ: ਕਿਨ੍ਹੀ ਪਾਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਖਾਸ (1-4) ਦੇ
 ਏਕ-ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਥਪਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ-9 (ਖਾਸ-5) ਅਨਿਬਾਧ
 ਹੈ।

- * * * -

ਖਾਸ-1

1. ਬੀੜ ਕਾਲ ਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਿੱਖਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬ੍ਰਹਮਏ।
2. ਜੈਨ ਧਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਾ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮਿ ਕਾ ਬਰਨ ਕੀਓਏ।

ਖਾਸ-2

3. ਖਾਰੀਯ ਸਿੱਖਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪਰ ੧੮੭੫ ਕੇ ਸੈਕਾਲੇ ਕੇ ਕਾਰਬੰਧ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ
 ਕੀ ਸਪਠ ਕਰੋ।
4. ਖਾਰੀਯ ਸਿੱਖਾ ਕੀ ਸੁਧਾਰਨੇ ਮੇਂ ਸਭਾਸ਼ਾ ਗਾਂਧੀ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ
 ਕੀਓਏ।

ਖਾਸ-3

5. ਖਾਰੀਯ ਡਾਕੂ ਸਿੱਖਾ ਪਰ ਕ੍ਰਿਯਾਕਿਯਾਲਯ ਸਿੱਖਾ ਅਯੋਗ (੧੯੪੮) ਕੀ
 ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋ ਕਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਓਏ।
6. ੧੯੯੨ ਕੀ ਚਾਰੀਯ ਸਿੱਖਾ ਨੀਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋ ਕਾ ਬਰਨ
 ਕੀਓਏ।

ਖਾਸ-4

7. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਆਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਕੇ ਮੁੱਖੋਂ ਪਰ ਖਾਰੀਯ ਸਿੱਖਾ ਪਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ
 ਕੇ ਪ੍ਰਥਾਵੋਂ ਕੀ ਬਰਨ ਕਰੋ।
8. ਇਕਦੀਵਲੀਂ ਸਦੀ ਕੇ ਖਾਰੀਯ ਮੇਂ ਸਿੱਖਾ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬੀ
 ਸਪਠ ਕੀਓਏ।

ਖਾਸ-5

9. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪਰ ਸਹਿਪ ਟਿਪਣੀ ਲਿਖਿਏ:-
 (ਕ) ਇਸਲਾਮਕਾਰੀ ਪਰੰਪਰ ਮੇਂ ਸਿੱਖਾ।
 (ਖ) ਸਿੱਖਾ ਕੇ ਖੇਤਰ ਮੇਂ ਹਯਾ ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਹਯ ਕਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ।
 (ਗ) ਕੋਟਾਰੀ ਅਯੋਗ ਡਾਕੂ ਕੀ ਗਈ ਸਮਾਨਯ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੇ
 ਲਿਏ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋ।
 (ਘ) ਸਹਸਰਾਬਦੀ ਵਿਕਾਸ ਲਕਸ਼ੋਂ ਮੇਂ ਸਿੱਖਾ ਕਾ ਸਥਾਨ

- * * * -

(3)

ਨੋਟ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਭਾਗ-5) ਲਯਕਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਗ (1-4)
 ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ
 ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

- * * * -

ਭਾਗ-1

1. ਬੁੱਧ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
2. ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ
 ਕਰੋ।

ਭਾਗ-2

3. 1835 ਦੇ ਮੈਕੇਠੋ ਦੀ ਕਾਰਜਸੂਚੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
 ਨੂੰ ਦਰਸਾਓ।
4. ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਏ ਵਿੱਚ ਮੁਠਾਤਾ ਡਾਢੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ
 ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-3

5. ਭਾਰਤੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਕਾਸਵਿਦਿਆਲਯ ਸਿੱਖਿਆ ਅਯੋਗ
 (1948) ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।
6. 1992 ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋ
 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-4

7. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ
 ਨਿਰੰਕਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰੋ।
8. 21 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-5

9. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸਹਿਪ ਟਿਪਣੀ ਲਿਖੋ:-
 (ੳ) ਇਸਲਾਮਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ।
 (ਅ) ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਰਾਏ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ।
 (ੲ) ਕੋਟਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੱਥੀ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ।
 (ੳ) ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਥਾਂ।

- * * * -